

ความสำคัญของโลกมุสลิมในมุมมองของไทย: กรณีศึกษา วิสัยทัศน์ 2030 ของชาอุดีอาระเบีย

ญิฮาด มะลูลีม^{1*}, นัศรูน ญะใหญ่²

¹ วิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก

² วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Received: 28 May 2024

Revised: 5 August 2024

Accepted: 7 November 2024

บทคัดย่อ

ความสำคัญของโลกมุสลิมในมุมมองของไทย: กรณีศึกษา วิสัยทัศน์ 2030 ของชาอุดีอาระเบียมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโลกอิสลามที่มีบทบาทสำคัญอยู่ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และมีความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมรวมถึงความสัมพันธ์ทางด้านศาสนา ซึ่งหลักศรัทธาของอิสลามทำให้เป็นหนึ่งในเดียวระหว่างชาวมุสลิมไม่ว่าจะชนชาติหรือเผ่าพันธุ์รวมทั้งพี่น้องชาวมุสลิมในประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์มาอย่างยาวนานและต่อเนื่องซึ่งผลจากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะพบว่าในมุมมองของไทย โลกอิสลามเป็นโลกที่มีประชากรรวมกันประมาณ 2 พันล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 5 ของโลก ที่ตั้งอยู่ในจุดที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ ๆ รู้จักกันในนามภูมิภาคตะวันออกกลาง หรือเอเชียตะวันตก เอเชียใต้ เอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แอฟริกา และบางประเทศในยุโรป เช่น ตุรกี ที่มีพื้นที่คาบเกี่ยวกับยุโรปและเอเชียตะวันตก อย่างไรก็ตาม บทความทางวิชาการเรื่องความสำคัญของโลกมุสลิมในมุมมองของไทย: กรณีศึกษามโนทัศน์ 2030 จะเน้นการศึกษาโลกมุสลิมโดยภาพรวมและศึกษามโนทัศน์ 2030 ของชาอุดีอาระเบียเป็นด้านหลัก รวมทั้งศึกษามุมมองของไทยที่มีความสัมพันธ์กับชาอุดีอาระเบียมาอย่างยาวนานแต่ต้องมาประสบกับการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากคตินิยมการก่อการร้ายและนักธุรกิจชาอุดีอาระเบียที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อ 30 กว่าปีที่ผ่านมา และมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศสั่นคลอน อย่างไรก็ตามในมุมมองของไทย การกลับมาที่มีความสัมพันธ์อีกครั้งหลังจาก 32 ปี ผ่านไปจะถือเป็นโอกาสอันดีที่จะสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเต็มรูปแบบอีกครั้งภายใต้การขับเคลื่อนของรัฐบาลไทยกับมกุฎราชกุมาร มุฮัมมัด บิน ซัลมาน ซึ่งมุ่งพัฒนาประเทศภายใต้มโนทัศน์ 2030

คำสำคัญ : โลกมุสลิม มุมมองของไทย วิสัยทัศน์ชาอุดีอาระเบีย 2030

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: jihadmaluleem@gmail.com

The importance of the Muslim World in Thailand's Perspective: A Case Study of Saudi Arabia's Vision 2030

Jihad Maluleem^{1,*}, Nasroon Kooyai²

¹ International Islamic Collage Bangkok, krirk University

² College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University

Received: 28 May 2024

Revised: 5 August 2024

Accepted: 7 November 2024

ABSTRACT

For the academic article on the importance of the Muslim world from a Thai perspective: a case study of Saudi Arabia's Vision 2030, the objective is to study the Muslim world, which plays an important role in the international political arena and has had good political, economic, social, and cultural relations with Thailand for a long time and continuously. The results of the study and review of related literature will show that, from a Thai perspective, The Islamic world is a world with a total population of approximately 2 billion people, or approximately 1 in 5 of the world's, located in an important strategic location. This is especially true in areas known as the Middle East or Western Asia, South Asia, Central Asia, Southeast Asia, Africa, and some European countries, such as Turkey, that overlap with Europe and Western Asia simultaneously. However, the academic article on the importance of the Muslim world from a Thai perspective: a case study of Saudi Arabia Vision 2030, will specifically focus on the study of the Muslim world known as West Asia or the Middle East, including studying Saudi Arabia's Vision 2030 as a main aspect. This academic article will study Thailand's perspective on the Muslim world and the long-standing relationship between Thailand and Saudi Arabia. However, the change that occurred in the murder case of a Saudi diplomat and businessman that happened in Thailand more than 30 years ago also contributed to the destabilization of relations between the two countries. However, from Thailand's perspective, resuming relations after 32 years will be a good opportunity to re-establish full relations under the Thai Government and Crown Prince Muhammed bin Salman, who developed the country under the Vision 2030 accordingly.

Keywords: Muslim World, Thai perspective, Saudi Arabia's Vision 2030

* Corresponding Author; E-mail: jihadmaluleem@gmail.com

บทนำ

ในมุมมองของไทยนอกจากประวัติศาสตร์การติดต่อสัมพันธ์ที่ไทยมีมายาวนานกับโลกมุสลิมหรือโลกอิสลามแล้ว ไทยยังให้ความสำคัญต่อโลกมุสลิมจากเหตุผลด้านอื่น ๆ ได้แก่ โลกอิสลามมีประชากรรวมกันประมาณ 2 พันล้านคนหรือประมาณ 1 ใน 5 ของโลก (Ahsan, 1985; Hourani, 1992) ประเทศอิสลามส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในจุดที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่เรียกกันว่าตะวันออกกลางหรือเอเชียตะวันตกและภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกมุสลิมซึ่งมีความสำคัญทั้งในทางการเมือง สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ (Huntington, 1996; Maluleem, 2019) โลกมุสลิมเป็นแหล่งอารยธรรมและศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่สำคัญของโลกทั้งนี้โลกมุสลิมหรือโลกของผู้นับถือศาสนาอิสลามได้ทวีความสำคัญและเป็นที่สนใจของทั่วโลกมากขึ้นโดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ 9/11 (Esposito, 2002; Maluleem, 2019)

โลกมุสลิมเป็นแหล่งพลังงาน 2/3 ของโลก ถือครองร้อยละ 70 ของพลังงานสำรอง (น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ) ของโลก ชาอุดีอาระเบียมีปริมาณสำรองน้ำมัน 1 ใน 4 ของโลกประมาณ 260 พันล้านบาร์เรล (Korany, 1992; Fuller, 2010) ประเทศอื่นๆ เช่น คูเวต กาตาร์ บาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ แอลจีเรีย อิรัก อียิปต์ อินโดนีเซีย ลิเบีย มาเลเซีย และบรูไน ก็ถือได้ว่าเป็นแหล่งน้ำมันและเป็นผู้ผลิตและส่งออกหลักของโลกเป็นที่มาของร้อยละ 40 ของวัตถุดิบต่างๆ เช่น แร่ธาตุ และผลิตผลการเกษตรของโลก (Hitti, 1964; Fuller, 2010) ปัจจุบันมีชาวไทยมุสลิมคิดเป็นประมาณร้อยละ 10 ของประชากรไทย จึงต้องมีความร่วมมือกับประเทศมุสลิม ในด้านต่างๆ เช่น ในการส่งเสริมกิจการศาสนาอิสลาม เช่น การส่งเสริมกิจการฮัจญ์ ซึ่งต้องร่วมมือใกล้ชิดกับชาอุดีอาระเบียและด้านอิสลามศึกษาและการบริหารธุรกิจอิสลามกับอียิปต์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย บังกลาเทศ ปากีสถานและประเทศอื่น ๆ ในตะวันออกกลาง เป็นต้น (Esposito, 2002; Maluleem, 2012; Michel, 2002)

ด้านการเมือง ในระดับการทูตพหุภาคี (Multilateralism) ไทยได้ร่วมในเวทีการสานเสวนาระหว่างอารยธรรม (Dialogue Among Civilizations) และศาสนิกสนทนา (Interfaith Dialogue) ต่างๆ เช่น ในกรอบ ASEM และร่วมในกิจกรรมขององค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation) หรือ OIC (Maluleem, 2012; Donohue & Esposito, 2006) ผลักดันความร่วมมือในการสานเสวนาของเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue) หรือ ACD และการสานเสวนาเอเชียตะวันออกกลาง (Asia Middle East Dialogue) หรือ AMED (Zubaida, 1988; Salam, 2023) โลกมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งตะวันออกกลางหรือเอเชียตะวันตก (West Asia) จึงเป็นคู่ค้า เป็นตลาดและแหล่งพลังงานที่สำคัญของไทยและจากการที่ประเทศในตะวันออกกลางต่างกำลังมีนโยบาย “มองตะวันออก” หรือ Look East Policy จึงเป็นโอกาสดีที่ไทยจะเพิ่มพูนความร่วมมือกับโลกมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคนี้ให้ยั่งยืนและก้าวหน้าตลอดไป (Salam, 2023; Akarapisit, 2022) รวมทั้งให้ความสำคัญกับประเทศอย่างชาอุดีอาระเบียที่กลับมาความสัมพันธ์ขึ้นปกติอีกครั้งกับประเทศไทย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางการค้า สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ทั้งนี้การศึกษาวิสัยทัศน์ 2030 ของชาอุดีอาระเบียอย่างครอบคลุมจะทำให้ประเทศไทยมีความเข้าใจและมุ่งการพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับในด้าน การค้า/การท่องเที่ยว ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ (1) การรักษาทลาดส่งออก (export) และส่งออกเพิ่มเติม (re-export) ที่ไทยครองตลาดและเป็นผู้นำตลาด เช่น อาหารทะเล บรรจุกะปอง/สำเร็จรูป เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน เสื้อผ้าสำเร็จรูป รถปิคอัพ และเครื่องปรับอากาศโดยมีสภาความร่วมมือแห่งอ่าวฯ (Arabian Gulf, Persian Gulf ตามคำเรียกของชาวอาหรับและชาวอิหร่าน) GCC หรือ (Gulf Cooperation Council) เป็นเป้าหมายหลัก และเร่งขยายตลาดอื่นๆ เช่น ลิเบีย

โมร็อกโก ซีเรีย จอร์แดน เยเมน และเลบานอน เป็นต้น (Korany, 1992; Esposito, 2002) (2) **ขยายความร่วมมือ** กับประเทศอิสลามซึ่งเป็นตลาดใหม่ ได้แก่ คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน ทาจิกิสถาน อุซเบกิสถาน คีร์กีซสถาน และอาเซอร์ไบจาน รวมทั้งประเทศอิสลามในทวีปแอฟริกา เช่น ไนเจอร์ แกมเบีย เซเนกัล โมซัมบิก มาลี โซมาเลีย โตโก ยูกันดา (Hitti, 1964; Fuller, 2010) (3) **เพิ่มทางผ่าน (Gateway)** จุดติดต่อธุรกิจ จุดกระจายสินค้าไทยในภูมิภาคจากที่ขณะนี้ไทยได้ตั้งศูนย์ธุรกิจประเทศไทย (Thailand Business Center) หรือ TBC ในบาร์ทเรนแล้วโดยอาจเป็นทีคูเวต จอร์แดน เป็นต้น (Maluleem, 2012; Salam, 2023) (4) **ขยายตลาดสินค้าไทย** ในสาขาที่เป็นตลาดที่เหมาะสม โดยเฉพาะ (Niche Market) และมีแนวโน้มเติบโต เช่น ธุรกิจสปา ร้านอาหารไทย และอาหารฮาลาล (Michel, 2002; Akarapisit, 2022) (5) **ส่งเสริมการท่องเที่ยว** เนื่องจากตลาดนักท่องเที่ยวจากตะวันออกกลางกำลังเติบโตสูง โดยมีสถิติว่านับตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11 เป็นต้นมา จำนวนนักท่องเที่ยวจากตะวันออกกลางที่เดินทางมาไทยเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 52 ปัจจุบัน (2024) หลังการกลับมาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นปกติอีกครั้งกับซาอุดีอาระเบียจะพบว่านักท่องเที่ยวและนักธุรกิจจากภูมิภาคเอเชียตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งซาอุดีอาระเบียเดินทางเข้ามาประเทศไทยเพิ่มขึ้นจำนวนมาก (Esposito, 2002; Salam, 2023) (6) **การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (medical tourism)** และการรักษาพยาบาลในไทยซึ่งกำลังได้รับความนิยมและการยอมรับสูงจากชาวอาหรับและชาวมุสลิมในภูมิภาคเอเชียใต้ เช่น บังกลาเทศ ปากีสถานและมัลดีฟส์ อาจกล่าวได้ว่านับจาก ค.ศ. 2002 จนถึงปัจจุบันมีผู้มารับการรักษาพยาบาลจากตะวันออกกลางและเอเชียใต้ในไทยปีละจำนวนมากทั้งนี้ทางการไทยมีนโยบายที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการรักษาพยาบาลของเอเชียด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ประเทศไทยได้จัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) กับประเทศที่มีศักยภาพ หรือใช้ประโยชน์จาก FTA ที่มีเช่นการเป็นหุ้นส่วนยุโรป – เมดิเตอร์เรเนียน (Euro-Mediterranean Partnership) ซึ่งได้แก่ แอลจีเรีย อียิปต์ อิสราเอล เลบานอน โมร็อกโก ซีเรีย ตูนิเซีย ตุรกี ปาเลสไตน์ และเขตการค้าเสรีมหาอาหรับ (Greater Arab Free Trade Area) ของประเทศอาหรับ เป็นต้น (Maluleem, 2019; Akarapisit, 2022) (7) **ด้านพลังงาน** ในด้านพลังงานประเทศไทยได้ขยายความร่วมมือด้านพลังงาน และแหล่งพลังงานสำรอง โดยสนับสนุน ปตท.สผ. ในการลงทุนในตลาดที่มีศักยภาพ เช่น อิหร่าน ลิเบีย แอลจีเรีย โอมานและบาร์ทเรน สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุน/เป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ของไทยในประเทศไทยในภาคพลังงาน (downstream) เช่น โอมานเข้ามาลงทุนซื้อหุ้นในโรงกลั่นของไทย เป็นต้น เพิ่มความร่วมมือด้านก๊าซธรรมชาติ (LNG) โดยมีเป้าหมายอยู่ที่อิหร่าน และกาตาร์ (Korany, 1992; Salam, 2023) (8) **การลงทุน** ดึงดูดเงินลงทุนซึ่งขณะนี้ตะวันออกกลางกำลังมีเงินทุนสูง (capital surplus) ให้มาลงทุนในสาขาที่นักลงทุนตะวันออกกลางสนใจได้แก่ภาคไฮโดร คาร์บอน (Hydro Carbon) อสังหาริมทรัพย์ การเงินการธนาคาร และการท่องเที่ยว เป็นต้น (Huntington, 1996; Fuller, 2010) (9) **แรงงาน** ขยายตลาดแรงงานไทย ในตลาดที่ต้องการแรงงานไทย ได้แก่ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ คูเวต กาตาร์ บาร์ทเรน ลิเบีย รวมทั้งซาอุดีอาระเบียที่กลับมาฟื้นความสัมพันธ์ขึ้นปกติกับไทยอีกครั้ง เป็นต้น (Salam, 2023; Akarapisit, 2022)

บทบาทของประเทศซาอุดีอาระเบีย: วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. Jaran Maluleem (2023) ได้กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของซาอุดีอาระเบียกับประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” เป็นบทความที่กล่าวถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับซาอุดีอาระเบียโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมุสลิมที่อยู่ในภูมิภาคนี้ อย่างเช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน รวมทั้งประเทศไทย ทั้งนี้จะพบว่าสำหรับโลกมุสลิมซาอุดีอาระเบียได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำโดยพฤตินัยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งกับมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน โดยประชากรมุสลิมต่างก็คาดหวังอย่างมากว่าซาอุดีอาระเบียจะเป็นประเทศที่ให้การช่วยเหลือด้านการเงินและการศาสนาในการพัฒนาโครงสร้างประเทศมุสลิมในภูมิภาคนี้ การมีส่วนร่วมของซาอุดีอาระเบียในประเทศดังกล่าวมีมายาวนานโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสงครามเย็น ถือว่าซาอุดีอาระเบียเป็นผู้นำตามธรรมชาติของโลกมุสลิมที่สนับสนุนเรื่องศาสนา การเมือง สังคม และการเงินอย่างต่อเนื่องให้แก่ประเทศมุสลิมเหล่านี้รวมทั้งการขยายความสัมพันธ์ทางการค้า

2. Asif Salaam (2023) “Thai - Saudi opportunity A new Horizon for trade and investment” เป็นบทความที่น่าสนใจในงานประชุมนานาชาติมหาวิทยาลัยเกริก 2566 ทั้งนี้ผู้เขียนได้นำเสนอโอกาสทางการค้าซึ่งเปิดโลกแห่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับซาอุดีอาระเบียโดยเนื้อหาสำคัญจะอยู่ที่มูลค่าทางการค้าของทั้งสองประเทศรวมทั้งวิสัยทัศน์ 2030 ของซาอุดีอาระเบียที่มุ่งจะยกระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของซาอุดีอาระเบียให้ไปอยู่ในระดับเดียวกับประเทศชั้นนำของโลกบทความนี้กล่าวถึงมูลค่าทางการค้าของ 2 ประเทศคือ ประเทศไทยและประเทศซาอุดีอาระเบียในปัจจุบันเอาไว้โดยละเอียด

3. Arisara Akarapisit (2022) อธิบายไว้ว่า การปฏิรูปประเทศครั้งประวัติศาสตร์ตามวิสัยทัศน์ซาอุดีอาระเบีย 2030 อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ซาอุดีอาระเบียกลับมาฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตสู่ระดับปกติอย่างสมบูรณ์กับไทยหลังปมร้าวฉานกว่า 30 ปี ความมุ่งมั่นอันสูงสุดเพื่อลดการพึ่งพารายได้หลักจากน้ำมันและสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจทำให้ซาอุดีอาระเบียต้องการแรงงานต่างชาติหลายล้านคนในโครงการพัฒนาต่างๆ การเยือนซาอุดีอาระเบียอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามคำเชิญของเจ้าชาย มุฮัมมัด บิน ซัลมาน แห่งราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย ในวันที่ 25-26 มกราคม พ.ศ. 2565 นำมาซึ่งโอกาส ในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกันในหลายด้านระหว่างสองประเทศและหนึ่งในนั้นคือข้อตกลงความร่วมมือด้านแรงงาน การกลับมาสร้างความสัมพันธ์ด้านแรงงานระหว่างประเทศ นับเป็นโอกาสอันสดใสของแรงงานไทยทั้งในด้านการเป็นที่ยอมรับของนายจ้างต่างชาติ โอกาสในการเข้าไปทำงานของแรงงานสตรี การนำเข้าแรงงานต่างชาติจำนวนมากโดยเฉพาะในภาคบริการและบทบาทของรัฐบาลไทยในด้านการทูตและการยกระดับคุณภาพของแรงงานไทยแต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีความท้าทายของแรงงานไทยไม่ว่าจะเป็นด้านระดับการศึกษาและทักษะทางภาษาความยากลำบากในการปรับตัวการใช้ชีวิตและประเด็นความอ่อนไหวทางการเมือง

4. Bahat Kor any and Ali E. Hillal Dessuki (1992) ได้กล่าวถึงอิสลามในการเมืองของซาอุดีอาระเบียที่มีเนื้อหาสำคัญในการทำความเข้าใจประเทศซาอุดีอาระเบียที่มีความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมในมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน รวมทั้งประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าผู้วางนโยบายของซาอุดีอาระเบียได้ให้ความสำคัญแก่โลกมุสลิมเคียงคู่ไปกับภูมิภาคอาหรับ ชาวซาอุดีอาระเบียจำนวนมากมีความคิดว่าชาวอาหรับก็เป็นส่วนหนึ่งของอุมมะฮ์ (ประชาชาติอิสลาม) ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์มีส่วนกำหนดโลกทัศน์นี้เพราะซาอุดีอาระเบียเป็นทั้งแหล่งกำเนิดของอิสลามและของชาวอาหรับ ดังนั้นสองอย่างนี้จึงยากที่จะแยกออกจากกันได้หรือแม้แต่แตกต่างจากกันก็ไม่ได้

ภาพรวมของโลกมุสลิม : มุมมองของไทย

ในทางการเมืองโลกมุสลิมมีหลายอุดมการณ์ จะเห็นได้ว่ามีตั้งแต่ประชาธิปไตย สังคมนิยมอาหรับ รวมทั้งแนวคิดที่ใช้ศาสนาเป็นหลักสำคัญในทางการเมือง (Political Islam) (Huntington, 1996; Maluleem, 2012) ชาวมุสลิมในโลกที่เป็นสมาชิกขององค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation) หรือ OIC มีจำนวนร้อยละ 80-90 ของประชากรในประเทศเอเชียและแอฟริกา รวม 30 ประเทศ นับตั้งแต่ฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกไป

จนถึงมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าไปยังทวีปแอฟริกาเหนือและภาคกลางกับเอเชียใต้ ประเทศที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากก็มีอยู่กว่า 40 ประเทศ ถ้านับชาวมุสลิมทั่วโลกก็จะมีมากถึงสองพันล้านคน (Ahsan, 1985; Hourani, 1992) ร้อยละ 80 ยึดถือสำนักคิดซุนนี และร้อยละ 20 ยึดถือสำนักคิดชีอะฮ์ (Esposito, 2002)

ประเทศมุสลิมที่มีความสำคัญทางด้านการค้าและธุรกิจ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย แอลจีเรีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (เป็นประเทศที่ส่งออกน้ำมันและก๊าซ) ประเทศมุสลิมผู้ส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย (ยางธรรมชาติ ดีบุก และวัตถุดิบอื่นๆ) ประเทศที่มีความสำคัญต่อมหาอำนาจในแง่ผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ ได้แก่ อิหร่าน ตุรกี ปากีสถาน อิรัก โมร็อกโก ตูนิเซีย ฯลฯ (Hitti, 1964; Korany, 1992)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นจึงอาจกล่าวได้โดยสังเขปว่าโลกมุสลิมเป็นโลกที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ภูมิรัฐศาสตร์ และประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1970 และต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นไป ทั้งนี้ก็เพราะบทบาทของประเทศเหล่านี้ที่มีมากขึ้นทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ประเทศมุสลิมที่มีน้ำมันอยู่ได้กลายเป็นผู้ควบคุมพลังงานในโลกทุนนิยมเป็นส่วนใหญ่ และมีบทบาทการเป็นผู้ส่งวัตถุดิบชนิดอื่นๆ อีกด้วย (Fuller, 2010; Maluleem, 2012) การที่ประเทศดังกล่าวร่ำรวยขึ้นมาจากการขายน้ำมันทำให้ชนชั้นปกครองสามารถมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงต่อเศรษฐกิจของโลกทุนนิยม อย่างไรก็ตามประเทศในโลกมุสลิมมีโครงสร้างทางการเมืองแนวนอน และระดับของการพัฒนาด้านสังคมเศรษฐกิจแตกต่างกันเป็นอย่างมาก มีประเทศที่ร่ำรวยมหาศาลจากทรัพยากรน้ำมัน (ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และคูเวต) และยังมีประเทศที่ยากจนข้นแค้น (บังกลาเทศ แกมเบีย กินี มาลี ไนเจอร์ ชูดาน ฯลฯ) (Huntington, 1996; Esposito, 2002)

โครงสร้างด้านการเมืองของประเทศเหล่านี้ก็มีตั้งแต่ประชาธิปไตยแบบปฏิบัติไปจนถึงศาสนรัฐ (Maluleem, 2012) ศักยภาพประการแรกของการมาจากการได้ดินคือน้ำมัน สืบเนื่องมาจากสมาชิกสิบสามประเทศของประเทศส่งออกน้ำมันหรือ OPEC (ประเทศสมาชิกของ OPEC ประกอบไปด้วยรัฐผู้ก่อตั้ง ได้แก่ อิรัก อิหร่าน คูเวต ซาอุดีอาระเบีย เวเนซุเอลา และมีแปดประเทศเข้าร่วม ได้แก่ กาตาร์ อินโดนีเซีย ลิเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ แอลจีเรีย ไนจีเรีย เอกวาดอร์ และกาบอง) ซึ่งมีน้ำมันสำรองของโลกมากกว่าร้อยละ 78.3 และเป็นสมาชิกของ OIC ซึ่งได้แก่ อิหร่าน อิรัก คูเวต ซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ อินโดนีเซีย ลิเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ แอลจีเรีย ไนจีเรีย และกาบอง (Hourani, 1992; Fuller, 2010)

ประเทศเหล่านี้ร่วมมือเพื่อให้มีเอกภาพในนโยบายน้ำมันของประเทศสมาชิก และมันใจต่อความมั่นคงของราคาน้ำมัน เพื่อให้ได้มาซึ่งความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและการส่งน้ำมันอย่างต่อเนื่องให้แก่ผู้ใช้น้ำมัน รายได้ที่มีอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ผลิตได้รับเงินทุนตอบแทนในการลงทุนอุตสาหกรรมน้ำมัน เนื่องจากประเทศ OPEC สามารถผลิตได้ราวร้อยละ 40 ของน้ำมันโลกและร้อยละ 50 ของการค้าน้ำมันระหว่างประเทศ การตัดสินใจใดๆ ที่จะเพิ่มหรือลดการผลิตอาจต่ำกว่าหรือทำให้ราคาน้ำมันดิบสูงขึ้นได้ (Korany, 1992; Esposito, 2002)

อาจกล่าวได้ว่าโลกมุสลิมโดยรวมมีความสามารถในการแข่งขันทางการค้าด้วยการเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก โลกมุสลิมจึงมีความสามารถในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับนานาชาติ (Huntington, 1996; Maluleem, 2019) ปัจจุบันมีผู้นับถือศาสนาอิสลามในโลก ประมาณสองพันล้านคน และมีผู้ใช้ภาษาอาหรับทั่วโลก ประมาณ 295 ล้านคน ประกอบกับโลกมุสลิมมีองค์กรในระดับนานาชาติที่สำคัญมากมาย เช่น องค์กรความร่วมมืออิสลาม (OIC) ซึ่งไทยต้องรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในด้านต่างๆ เอาไว้อย่างต่อเนื่อง (Salam, 2023; Akarapisit, 2022)

ความสัมพันธ์ไทย – ชาอูดีอาระเบีย : ในมุมมองของไทย

ในโลกมุสลิม ชาอูดีอาระเบียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีบทบาทในทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจองค์กรสำคัญๆ ของโลกก็ล้วนแต่อยู่ในประเทศนี้ นอกจากนี้ชาอูดีอาระเบียยังเป็นที่ตั้งของศาสนสถานที่สำคัญของศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนครมักกะฮ์ (Makka) และมะดีนะฮ์ (Madina) (Hourani, 1992; Esposito, 2002) ในเชิงนามธรรม ชาอูดีอาระเบียเป็นสถานที่เกิดของศาสดามุฮัมมัด ตามที่อัลกุรอานเปิดเผย และอารยธรรมอิสลามก็เริ่มต้นขึ้นที่นี่ตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา ชาอูดีอาระเบียกลายเป็นผู้นำโดยธรรมชาติของโลกมุสลิม (Hitti, 1964; Fuller, 2010) ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจและสังคมของชาอูดีอาระเบียกำลังอยู่ระหว่างการปรับโครงสร้างอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ประเทศนี้ได้รับการก่อตั้งขึ้นมาเมื่อศตวรรษก่อน (Korany, 1992; Maluleem, 2019)

จากบริบทดังกล่าว ชาอูดีอาระเบียจึงพยายามสร้างการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ปกครองโดยชาวมุสลิม อย่างเช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน รวมทั้งประเทศไทย (Donohue & Esposito, 2006; Salam, 2023) นอกจากความสัมพันธ์ที่มีต่อสี่ประเทศข้างต้นแล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญภายใต้การนำของ มุฮัมมัด บิน ซัลมาน (Muhammad bin Salman) หรือ MBS มกุฎราชกุมารที่กลายมาเป็นผู้บริหารคนสำคัญของประเทศไปเรียบร้อยแล้ว สำหรับชาอูดีอาระเบีย ความสัมพันธ์ทวิภาคีเหนือประเทศมุสลิมและประเทศไทยที่กล่าวถึงข้างต้นยังมีปัจจัยร่วมที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือจีน ซึ่งมีสถานะที่แข็งแกร่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระนั้นได้มีความเห็นพ้องต้องกันว่าแนวทางใหม่ของชาอูดีอาระเบียจะสร้างความสมดุลให้กับภูมิภาคนี้ (Akarapisit, 2022; Maluleem, 2012)

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีประเทศไทยรวมอยู่ด้วย เป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่กว้างขวางทางภูมิศาสตร์และมีประชากรจำนวนมาก มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีวัฒนธรรมชาติพันธุ์และศาสนาที่หลากหลายเช่นกัน ทำให้ภูมิภาคนี้เป็นหนึ่งในภูมิภาคที่มีการแข่งขันสูงที่สุดในโลกในปัจจุบัน (Huntington, 1996; Esposito, 2002) ตามประวัติศาสตร์ ไม่เป็นที่แน่ชัดว่าอิสลามเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างไรและเมื่อใด แต่มีข้อสงสัยแค่เพียงเล็กน้อยว่าอิสลามเผยแพร่โดยพ่อค้าส่วนใหญ่ในศตวรรษที่ 12 ต่อมาอิสลามได้แพร่กระจายอย่างกว้างขวางผ่านพ่อค้าชาวอาหรับและนักวิชาการจากดินแดนหะญะเราะเมาต์ (Hadramawt) แห่งเยเมนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Hourani, 1992; Maluleem, 2019)

หลังจากการกำเนิดรัฐชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวมุสลิมสามารถพบได้ในทุกประเทศ แต่ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ประชากรมุสลิมหลากหลายเชื้อชาติจำนวนมากอาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย และฟิลิปปินส์ ภาคตะวันตกของเมียนมา เวียดนามตอนกลาง และกัมพูชา (Hitti, 1964; Esposito, 2002) ราชอาณาจักรชาอูดีอาระเบียเป็นที่ตั้งของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดสองแห่งของศาสนาอิสลาม ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งราชอาณาจักร ราชวงศ์ชาอูดีอาระเบียเป็นผู้ดูแลศาสนสถาน สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และการอำนวยความสะดวกในการประกอบพิธีฮัจญ์ (Fuller, 2010; Maluleem, 2012)

ชาอูดีอาระเบียได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นตัวแสดงหลักในโลกมุสลิม เป็นผู้นำขององค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) ธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม (IDB) และในเวทีระดับนานาชาติอื่น ๆ (Korany, 1992; Maluleem, 2019) ชาอูดีอาระเบียก็มีความเกี่ยวข้องกับสังคมมุสลิมและได้รับความสนใจจากชุมชนมุสลิมทั่วโลก และได้กลายเป็นผู้นำโดยพฤตินัยในประเทศมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไนที่ปกครองโดยชาวมุสลิม รวมทั้งประเทศไทย ประชากรมุสลิมทั่วโลกคาดหวังอย่างมากจากราชอาณาจักรชาอูดีอาระเบียในการช่วยเหลือด้านการเงิน ศาสนา และการพัฒนาโครงสร้างของประเทศ (Esposito,

2002; Salam, 2023). ทั้งนี้ประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงแสวงหาความสัมพันธ์ทวิภาคีกับซาอุดีอาระเบียด้วยใจจริง ซึ่งเป็นไปได้ก็โดยผ่านการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับมาเลเซีย บรูไน และอินโดนีเซีย (Huntington, 1996; Akarapisit, 2022)

ในส่วนของประเทศไทย ซาอุดีอาระเบียนอกจากจะให้ความสำคัญกับชาวมุสลิมในประเทศไทยแล้วยังให้ความสำคัญกับประเทศไทยโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความมั่นคงทางอาหาร การค้า สังคม การเมือง และวัฒนธรรม (Maluleem, 2019; Salam, 2023) กลุ่มประเทศอาหรับในตะวันออกกลางมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งซาอุดีอาระเบีย ทั้งนี้สำหรับประเทศซาอุดีอาระเบียจะมีผู้คนจากทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ราวปีละ 3 ล้านคน (Hitti, 1964; Fuller, 2010)

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย – ซาอุดีอาระเบีย

ในทางเศรษฐกิจ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย (Kingdom of Saudi Arabia - KSA) เป็นเศรษฐกิจแห่งอนาคตที่น่าเสนอศักยภาพที่ยังไม่ได้ใช้และโอกาสทางธุรกิจที่ไม่เหมือนใคร ซึ่งขับเคลื่อนโดยวิทัศน์ 2030 (Vision 2030) (Asif Salam, 2023) ปริมาณการค้าของซาอุดีอาระเบีย – ไทยอยู่ที่ 34,700 ล้านดอลลาร์ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ปริมาณการส่งออกของซาอุดีอาระเบียมายังประเทศไทยใน ค.ศ. 2020 อยู่ที่ 34.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ และการส่งออกของไทยไปยังซาอุดีอาระเบีย อยู่ที่ 1.65 พันล้านเหรียญสหรัฐในปีเดียวกัน (Akarapisit, 2022; Salam, 2023) ซาอุดีอาระเบียให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมูลค่า 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอุปกรณ์การช่วยเหลือต่างๆ จำนวน 75 ตัน หลังเหตุการณ์สึนามิใน ค.ศ. 2004 (Maluleem, 2019)

สภาธุรกิจไทย-ซาอุดีอาระเบีย (Thai-Saudi Business Council) ส่งเสริมความมั่นคงด้านการท่องเที่ยว แรงงาน พลังงาน และอาหาร พร้อมเข้าถึงตลาดของสมาคมความร่วมมือแห่งอ่าวฯ (Gulf Cooperation Council - GCC) ซึ่งซาอุดีอาระเบียตั้งอยู่ใจกลางเส้นทางการค้าที่สำคัญที่เชื่อมระหว่าง 3 ทวีป (ยุโรป เอเชีย และแอฟริกา) ด้วยทำเลที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นประโยชน์เชิงกลยุทธ์ ตามวิทัศน์ 2030 ของซาอุดีอาระเบียที่ตั้งเป้าเอาไว้สูงสุดด้วยการพัฒนาราชอาณาจักรให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ชั้นนำของโลก (Esposito, 2002; Salam, 2023)

ซาอุดีอาระเบียมีศักยภาพและโอกาสที่น่าตื่นตาตื่นใจสำหรับนักลงทุนจัด อยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจ G20 ที่มีประชากรอายุน้อยและมีการศึกษาสูงกว่า 34 ล้านคน นอกจากนี้ซาอุดีอาระเบียยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และแร่ธาตุล้ำค่าอีกด้วย (Fuller, 2010) (วิสัยทัศน์ 2030 การปฏิรูปเศรษฐกิจซาอุดีอาระเบียประสบความสำเร็จในการสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่) ข้อมูลโดยย่อเกี่ยวกับการค้าทวิภาคีระหว่างซาอุดีอาระเบียและไทยรวมทั้งการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-ซาอุดีอาระเบียถือเป็นส่วนหนึ่งของ Saudi Vision 2030 การค้าทวิภาคีระหว่างซาอุดีอาระเบียและไทยระหว่างปี 2017-2021 มีมูลค่าประมาณ 1.3 แสนล้านซาอุดีเรียล (1 ซาอุดีเรียล = 9.00 บาท และ 1 เหรียญสหรัฐ)

ในปี 2021 การค้าทวิภาคีมีมูลค่าประมาณ 2.68 หมื่นล้านซาอุดีเรียล เพิ่มขึ้นร้อยละ 29 จากปี 2020 มูลค่าการส่งออกของซาอุดีอาระเบียมายังประเทศไทยในปี 2021 อยู่ที่ 3.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ เทียบกับประมาณ 3.2 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2020 ในขณะที่การนำเข้าของไทยไปยังซาอุดีอาระเบียในปี 2020 มีมูลค่าประมาณ 1.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ เทียบกับ 2.3 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2021 (Salam, 2023; Akarapisit, 2022) การส่งออกของซาอุดีอาระเบียมาไทยในปี 2020 ได้แก่ วัตถุดิบ เช่น ผลิตภัณฑ์โลหะ เคมีอินทรีย์ ปุ๋ย อะลูมิเนียม และพลาสติก ในขณะที่การนำเข้าของซาอุดีอาระเบียจากไทย ได้แก่ สินค้าสำเร็จรูปที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น รถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์

เครื่องจักร ถ่านไม้ สิ่งปรุงแต่งสำหรับการเลี้ยงปลา เครื่องใช้และอุปกรณ์ไฟฟ้า (Fuller, 2010; Khalid Khan, 2024) โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตในเศรษฐกิจของซาอุดีอาระเบียยังคงพึ่งพาการนำเข้าราวร้อยละ 80 ของสินค้าและบริการที่ใช้ในการบริโภค (Salam, 2023)

กลุ่มการค้าและเขตการค้า

เขตการค้าสองแห่งเป็นจุดเริ่มต้นสู่ตลาดระดับภูมิภาคสำหรับบริษัทที่ต้องการแสวงหาโอกาส สภาความร่วมมือแห่งอ่าวฯ (Gulf Cooperation Council - GCC) ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี 1981 ประกอบด้วย ซาอุดีอาระเบีย โอมาน คูเวต กาตาร์ บาห์เรน และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ มีประชากร 66 ล้านคน พื้นที่ 2,673,108 ตร.ม. GDP รวมโดยประมาณ (PPP) ในปี 2021 อยู่ที่ 3.655 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ และต่อหัวอยู่ที่ 71,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Esposito, 2002; Salam, 2023)

ซาอุดีอาระเบียกับวิสัยทัศน์ 2030

ปัจจุบันประเทศไทยพร้อมที่จะต้อนรับความเคลื่อนไหวทางด้านนโยบายของซาอุดีอาระเบียตามวิสัยทัศน์ของมกุฎราชกุมาร มุฮัมมัด บิน ซัลมาน (Muhammad bin Salman) หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อ MBS ซึ่งได้เน้นย้ำถึงมโนทัศน์ 2030 ว่าซาอุดีอาระเบียต้องเป็นสังคมที่มีชีวิตชีวา มีรากเหง้าที่เข้มแข็งสนองตอบต่อการมีชีวิตมีฐานรองรับ มีเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรือง ใช้โอกาสให้คุ้มค่า (Akarapisit, 2022; Salam, 2023) มีการลงทุนระยะยาว เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจ มีลักษณะการเปลี่ยนผ่านที่เป็นแบบฉบับเฉพาะ มีความใฝ่ฝันมุ่งมั่นและปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ (Maluleem, 2019; Esposito, 2002) มีความสามารถและมีความรับผิดชอบ ซาอุดีอาระเบียเป็นหัวใจของโลกอาหรับและโลกอิสลาม เป็นแหล่งของการลงทุนและเป็นศูนย์รวม (Hub) ที่เชื่อมโยงกับสามทวีป คือ เอเชีย ยุโรป และแอฟริกา

ซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศที่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและฟื้นฟูสมรรถภาพทางการเมืองและทางเศรษฐกิจต่างๆ อย่างต่อเนื่องมีการสร้างพื้นที่พิเศษเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน (competitiveness) ด้านพลังงาน มีการฟื้นฟูตลาดการเงินของ King Abdullah สร้างความรุ่งเรืองให้กับการขายส่ง การพัฒนาโครงสร้างด้านดิจิทัล สร้าง Hub ของภูมิภาคที่มีลักษณะเฉพาะ (Khalid Khan, 2024; Salam, 2023) การบูรณาการภูมิภาคและความเป็นนานาชาติ มีความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม ปรับปรุงโครงสร้างของรัฐบาลไปในทิศทางที่เป็นยุทธศาสตร์ รวมทั้งปรับปรุงโครงการการลงทุนสาธารณะให้เป็นโครงการลงทุนที่มียุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่าน

อย่างไรก็ตามเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจในอนาคตที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องระบุถึงบทบาทสำคัญของทุนมนุษย์ในสมัยปัจจุบันในด้านการพัฒนาด้วย (Ahsan, 1985; Maluleem, 2012) ทั้งนี้ทุนมนุษย์จะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความหลากหลายทางเศรษฐกิจและการพัฒนาซึ่งยังไม่มีอยู่ในวิสัยทัศน์ 2030 ของซาอุดีอาระเบีย การพึ่งพาชาวต่างชาติที่มีพรสวรรค์อย่างมาก แสดงให้เห็นว่าการพึ่งพาแรงงานที่มีทักษะจะยังคงดำเนินต่อไปในอนาคตเช่นกัน แต่การเน้นไปที่การกระจายความเสี่ยงนั้นจำกัดอยู่ที่กองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติเพื่อลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ปัจจุบันซาอุดีอาระเบียได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนากิจกรรมการผลิตโดยเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ในท้องถิ่นผ่านการวิจัยและพัฒนา ดังนั้น การปรับปรุงสถานภาพทางการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มทุนมนุษย์จึงมีความสำคัญด้วยเหตุผลสองประการ คือ ประการแรก ทุนมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากิจกรรมการผลิตประการที่สอง ทุนมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

Vision 2030 ของซาอุดีอาระเบียจึงเน้น

1. ดรรชนีความสามารถในการแข่งขันระดับโลก (Global Competitiveness)
2. เพิ่มการลงทุนโดยตรง (FDI) จากต่างประเทศ
3. เพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน (private sector)
4. เพิ่มรายได้ของรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากน้ำมัน
5. เพิ่มพูนดัชนีความมีประสิทธิภาพของรัฐบาล
6. ยกระดับเศรษฐกิจของประเทศ
7. เพิ่มภาคบริการขนส่งการจัดการส่งสินค้าและทรัพยากร (Logistic Performance)
8. เพิ่มสินค้าส่งออกที่ไม่ใช่น้ำมัน
9. มีเป้าหมายและความคาดหวังระยะยาว (Khalid Khan, pp.24)

การกลับมาของความสัมพันธ์ทางการเมืองไทย – ซาอุดีอาระเบีย : ในมุมมองของไทย

การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ซาอุดีอาระเบียเพื่อให้มีสถานภาพทางการทูตแบบปกติ ภายใต้การมีเอกอัครราชทูตระหว่างกัน ถือเป็นความสัมพันธ์ทางการทูตที่พัฒนาขึ้นสู่ระดับสูงสุด หลังจาก 32 ปี แห่งความสัมพันธ์ที่ร้าวฉาน อันเนื่องมาจากการฆาตกรรมนักการทูตและนักธุรกิจจากราชวงศ์ อัล ฟัยซอล (Maluleem, 2019) ที่ยังหาผู้ก่อเหตุมาดำเนินคดีไม่ได้ท่ามกลางความพยายามของตำรวจไทยแต่ก็ไม่อาจหาหลักฐานที่เชื่อมโยงกับคดีได้จนถึงเวลานี้ อันเป็นสาเหตุให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศต้องประสบกับความชะงักงันยาวนานถึง 32 ปี แต่ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นอีกครั้งจากการขับเคลื่อนของสองประเทศ จนกระทั่งมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นปกติในปี 2565

ก่อนการกลับมาของความสัมพันธ์ขึ้นปกติระหว่างสองประเทศ ไทยมีตัวแทนจากซาอุดีอาระเบีย แค่ระดับอุปทูตเท่านั้นแต่เวลานี้ทั้งสองประเทศมีเอกอัครราชทูตเป็นตัวแทนของแต่ละประเทศไปเรียบร้อยแล้ว ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะส่งผลให้สายสัมพันธ์ทุกด้านยกระดับตามไปด้วย เช่น ด้านแรงงาน การท่องเที่ยว วัฒนธรรม การลงทุน และการส่งออกอาหารฮาลาล เป็นต้น (Akarapisit, 2022; Salam, 2023) และการสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของชาวไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากซาอุดีอาระเบีย อย่างเช่นการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ของชาวมุสลิมในไทย การสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชาวมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ ความสัมพันธ์กับองค์การความร่วมมืออิสลาม หรือ OIC ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศสังเกตการณ์อยู่ในองค์การ ซึ่งมีสมาชิกมากถึง 57 ประเทศ โดยมีสำนักงานใหญ่ของ OIC และเลขาธิการ OIC พำนักอยู่ที่ซาอุดีอาระเบียเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การกระชับความสัมพันธ์จึงมีผลบวกกับไทยหลายประการ (Esposito, 2002; Maluleem, 2019) ที่สำคัญที่สุดคือไทยสามารถส่งออกสินค้า และเข้าร่วมกับหอการค้าอิสลาม (Islamic Chamber of Commerce) ที่สังกัดอยู่ใน OIC ได้โดยตรงจากที่เมื่อก่อนนี้ไทยต้องติดต่อผ่านบาห์เรน

ด้วยเหตุนี้การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ไทย – ซาอุดีอาระเบียจึงนับเป็นความก้าวหน้าทางการเมือง ทั้งนี้หากมองภาพรวมแล้วไทยจะได้ผลบวกมากกว่า ส่วนผลลบน่าจะน้อยมากถ้าดำเนินความสัมพันธ์ได้อย่างราบรื่นหลังจากนี้ ในส่วนการท่องเที่ยวที่หยุดไป 32 ปี จะพบว่าก่อนที่จะมีความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นปกติ คนซาอุดีอาระเบียที่ไม่ใช่นักธุรกิจจะไม่ได้รับอนุญาตให้มาเมืองไทยอย่างไ้ก็ตาม บัดนี้ชาวซาอุดีอาระเบียโดยทั่วไปสามารถเดินทางมาเที่ยวไทยได้ การค้าขาย การซื้อสินค้าจากไทย เช่น กล้วยหอม ข้าว เสื้อผ้า อาหารฮาลาลก็เป็นไปอย่างคึกคัก การที่

ชาอุดิอาระเบียพลิกจากดินแดนทะเลทรายมาเป็นแผ่นดินที่อุดมด้วยต้นไม้ มีการคาดหมายกันว่าจากนี้ต่อไป ชาอุดิอาระเบียจะส่งต้นไม้จากไทยเป็นจำนวนมาก

ชาอุดิอาระเบียอยู่ในช่วงปฏิรูปเศรษฐกิจ ภายใต้ Vision 2030 (Fuller, 2010; Salam, 2023) หากชาอุดิอาระเบียจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาคมโลกด้วยไม่เฉพาะการผลักดันทางเศรษฐกิจที่มาจากภายในประเทศเพราะช่วงหลังชาอุดิอาระเบียไม่ต้องการพึ่งพิงรายได้จากน้ำมันเท่านั้น ซึ่งในสถานะเช่นนี้เรื่องของแรงงาน การลงทุนจากต่างประเทศ การท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสำหรับชาอุดิอาระเบีย ซึ่งไทยมีจุดเด่นในการส่งแรงงานไปชาอุดิอาระเบีย (Akarapisit, 2022) และในเรื่องการท่องเที่ยวหากไทยสร้างความร่วมมือกับชาอุดิอาระเบียได้อย่างต่อเนื่องชาวชาอุดิอาระเบียเองก็คงมาเที่ยวไทยเพิ่มขึ้นเช่นกัน

นอกจากนี้ ที่ผ่านมามีคนของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ กาตาร์ บาห์เรน และชาอุดิอาระเบียต่างก็เข้ามารักษาพยาบาลในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องพวกเขาเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยมาทั้งครอบครัวและมาอยู่พักเป็นเวลานานและมีการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก และชาอุดิอาระเบียยังเป็นประเทศในกลุ่มคาบสมุทรอาหรับที่มีประชากรมากที่สุด ฉะนั้นรายได้จากการท่องเที่ยว ที่คนอาหรับจะมาใช้จ่ายในประเทศไทยก็จะเห็นได้อย่างชัดเจน จุดแข็งของไทยตรงนี้ทำให้ชาอุดิอาระเบียสนใจไทยมาโดยตลอด (Khaled – Abdulkader, 2567)

แม้ว่าชาอุดิอาระเบียยังเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอยู่ แต่ชาอุดิอาระเบียปัจจุบันได้หาพันธมิตรเพิ่มเติมโดยเฉพาะจีน รัสเซียที่มีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นโดยตลอด และชาอุดิอาระเบียก็มีนโยบายขยายความสัมพันธ์กับเอเชียมากขึ้น (Salam, 2023; Maluleem, 2019) เพราะเอเชียเป็นพื้นที่ที่วันนี้มีสัญญาณบ่งบอกว่าจะเกิดความเจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่องเช่นกัน และหลายประเทศในทวีปเอเชียผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจอย่างอินเดีย จีน และเอเชียก็เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาอุดิอาระเบียซึ่งจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญให้ชาอุดิอาระเบียหันมาให้ความสำคัญกับเอเชีย รวมถึงไทย

บทสรุป

ในมุมมองของไทยโลกมุสลิมจึงเป็นโลกที่มีความสำคัญในทุกๆ ด้าน ซึ่งประเทศไทยควรให้ความสำคัญ และรักษาสายสัมพันธ์ที่มีมายาวนานนี้ให้ยั่งยืนตลอดไปทั้งนี้ความสัมพันธ์ไทยกับโลกมุสลิมในวันข้างหน้าจะมีความแน่นแฟ้นและมีมิตรภาพที่จะถูกเก็บรักษาเอาไว้ให้ยาวนานต่อไปและเมื่อมองจากบริบทรอบข้างการคืนมาของความสัมพันธ์ระหว่างไทย - ชาอุดิอาระเบีย ย่อมนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีต่อกันในทุกๆ ด้าน เช่น **ด้านการเมือง** การกลับมามีเอกอัครราชทูตอีกครั้งจะทำให้ระดับการตัดสินใจที่มาจากผู้แทนของประเทศในกิจการต่างๆ มีน้ำหนักและขับเคลื่อนได้มากกว่าระดับอุปทูต (Charged Affairs) อุปสรรคว่าด้วยการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจจะมองเห็นเป็นรูปธรรมและเห็นอนาคตข้างหน้า การหารือระดับทวิภาคีในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว การบริการ การเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับสูง การตกลงด้านการค้า การส่งแรงงาน ทั้งแรงงานฝีมือ (Skill Labour) และแรงงานทั่วไป (Unskilled Labour) **ด้านการศึกษา** มีคนไทยไปเรียนที่ชาอุดิอาระเบียมายาวนานมาสร้างความเจริญให้กับสังคมมุสลิมและสังคมไทยโดยรวมอย่างเห็นเป็นรูปธรรม **ด้านนวัตกรรม** โครงการใหม่ๆ ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยได้รับการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องหลังการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของสองประเทศรวมทั้งมีสายการบินที่บินตรงจากชาอุดิอาระเบียมาไทยและจากไทยมาชาอุดิอาระเบียเพิ่มมากขึ้น ภายใต้วิสัยทัศน์ 2030 ชาอุดิอาระเบียได้แสดงให้เห็นการพัฒนาประเทศที่มุ่งความสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทั้งทางการค้า การลงทุน รวมทั้งการมุ่งความสัมพันธ์ในทางวัฒนธรรมและการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคและเป็นประเทศในระดับต้นๆ ของโลกที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดแต่ในเวลาเดียวกันก็รักษาความเป็นประเทศที่เป็นที่รวมของชาวมุสลิมที่เดินทางมาประกอบพิธีฮัจญ์ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- Abdullah, A. (1985). A late nineteenth-century Muslim response to the Western criticism of Islam: An analysis of Amir 'Ali's life and works. *American Journal of Islam and Society*, 2(2), 179–206.
- Arisara, A. (2022). Saudi Vision 2030: Opportunities and challenges of the Thai labor market. *Siam University Journal of Business Administration*, 23(2), 58–76.
- Bahgat, K. (1992). Defending the faith amid change: The foreign policy of Saudi Arabia. In Korany, B. (Ed.), *The foreign policies of Arab states* (2nd ed.). Routledge.
- Donohue, J. J., and Esposito, J. L. (2006). *Islam in transition: Muslim perspectives*. Oxford University Press.
- Esposito, J. L. (2002). *Unholy war: Terror in the name of Islam*. Oxford University Press.
- Fuller, G. E. (2010). *A world without Islam*. Little, Brown and Company.
- Hitti, P. K. (1964). *History of the Arabs*. Macmillan.
- Hourani, A. (1992). *A history of Arab peoples*. Warner Book.
- Huntington, S. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of the world*. Simon & Schuster.
- Korany, B. (1992). Defending the faith amid change: The foreign policy of Saudi Arabia. In *The foreign policies of Arab states* (2nd ed.). Routledge.
- Maluleem, J. (2012). *OIC: World Muslim organization in the Muslim world, development of the role of the Organization of Islamic Cooperation, and relations with Thailand*. Bangkok: Siam Review Publishing. (in Thai)
- Maluleem, J. (2019). Thailand and the Muslim world. In M.L. Pinitphan Bhariphatr (Ed.), *Foreign affairs in contemporary Thailand: Multidimensional national interest*. Bangkok: Faculty of Political Science, Thammasat University. (in Thai).
- Michel, G. Q. (2002). *The Muslim of Thailand* (M. Smithies, Trans.). Silkworm Books.
- Owen, R. (2003). *State, power, and politics in the Middle East* (K. Amoradthat, Trans.). Bangkok: Project Translating Books from Thailand Research Fund 5 Regions Study Area Project. (in Thai)
- Said, W. E. (2001). The clash of ignorance. *The Nation*. Feature Story, October 22, 2001. The Nation Company, L.P.
- Salam, A. (2023). Thai–Saudi business opportunities: A new horizon for trade & investment. *The Proceedings of the 19th National and International Conference 2023, Krirk University*, 1–16.
- Second OIC Observatory Report on Islamophobia, May 2008 to April 2009, issued at the 36th Session of the Council of Foreign Ministers, Damascus, Syrian Arab Republic, May 23–25, 2009.
- Toth, J. (2013). Qutb's radical Islamism. In *Sayyid Qutb: The life and legacy of a radical Islamic intellectual* (Online ed.). Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199790883.003.0005>
- Zubaida, S. (1988). *Islam: The people and the state*. Routledge.